

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Kort Begryp Des Levens Ende Der Devghden Vande Weerdighe Joanna van Randenraedt Geestelycke Dochter Onder de Bestieringhe der Societeyt Iesu

**Huysmans, Daniel
Nerrincq, François**

T'Antwerpen, 1690

I. Capittel. Gheloof.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38005

volghe hier in, 't ghebruyck van andere, die de levens van Heylige of deughdelijcke perfoonen voorghenomen hebben te schrijven: de welcke eenighe verstroyde staeltjens van deughden in't beschrijf des levens aengeraeckt hebbende, daer naer de deughden onvermengelt in hare volheytt voorstellen, de selve klaerder uyt-printende, ende 'tsamen meer profijt treckende uyt hunnen arbeyt. Want gemerckt dat dusdanige levens als medecijnwinckels zijn, inde welcke genees-middelen ghefocht, ende ghevonden worden, voor de siekten der siele; welcke genees-middelen daer in bestaen, dat wy door d'exempelen van verheven sielen, die rijck in Goddelijcke schatten gheweest sijn, ons gebreck van deughden vervullen, ende onse flauweyheit verwarmen: hoe dese medecijnen klaerder vertoont ende by-ghebrocht worden, hoe sy oock krachtiger en profijtelijcker sijn teghen de gheestelijke siekten. K sal hier dan in't besonder voorstellen de voornaemste deughden van JOANNA: op dat wy die aenmerckende, Godt noch meer loven, ende volgens haer exempel hem vierigher dienen.

EERSTE CAPITTEL.

Gheloof.

DEn gront-steen van het geestelijk leven, is het Geloof: want sonder Geloof, geene ware deught te bekomen en is. Hoe vaster dat dese gront-steen in't verstant gehecht wort; hoe beter ende bondigher dat den bouw van andere deughden opklint. Dese deught wordt d'eerste onder de

Goddelijcke ghestelt; niet om dat sy voor Godts ooghen weerdigher is, als de Hope ende de Liefde; maer om dat sy eerst in 't verstant moet gevestight zijn, soude de Hope ende Liefde inden wille, oft cenige andere deught inde Siele gevonden worden. Ick beginne dan van 't Gheloof van JOANNA.

Als sy 't Geloof in 't Heyligh Doopsel ontfangen hadde, heeft sy van jonckx af ghetracht dat in haer selven te verstercken, ende in andere te verbreyden. In hare teere jonckheydt was sy uytterlijck begerigh tot de Christelijcke Leeringhe, tot de welke sy vlamde: want geen vermaeck haer aengener, of soeter en viel, als te hooren de verklaringhe der hoofd-stucken van ons heylich Gheloof. Als sy noch onbedreven was om ghedruckte of geschreven Boecken te lesen, maecte den grooten iever haer bequaem, om de ghewoonelijcke lessen vanden Catechismus t'onthouden, de welke hare dienstmaecht haer voor las, en sy daer naer, met verwonderinghe en stichtinghe van een ieder, sonder belemmeringhe inde Kercke overluydt opseyde. Sy sprack geerne van haer bloedt en leven te gheven voor Christus: en sy verweckte oock de andere om voor 't Gheloof te sterven.

Vervoordert zijnde in jaeren, en wetenschap van de boecken bekomen hebbende, nam sy ter handt de levens der Heylighen: en want sy de memorie seer goet hadde, onthiel by-naer al wat sy las, oft hoorde vertellen. Soo dat sy in alle ghelegentheyte ende t'samen-sprake uyt de levens der Martelaren, Belijders, en Maeghden, met behendigheyt iet wist te vertellen, en aldus de ijdele verhandelighen, in wat geestelijck, en profijtigh, te verkeeren: soo dat hier door oock bedreven en bejaerde mannen ver-

verbaest stonden. Doch als-wanneer sy quam te spreken vande tormenten der Martelaeren, die ghestorven waeren voor de belijdenisse van't Gheloof; bewees sy terstont met haere vierighe woorden, wat begheerte dat sy hadde van dierghelijck gheluck: en verweckte de andere tot alfulcke stantvassigheydt, als of de tyrannen en Beulen naer by waeren. Sy danckte Godt seer dickwils, voor het groot weldaet, van't Gheloof bekomen te hebben: en verweckte dickwils haer selven om weerdelijck te leven, volghens de leer-stucken van ons Gheloof. Tot teecken van haere onghemeyne groot-achinghe van dit weldaet, sal ick hier uyt-drukken haere woorden, met de welcke sy haer selven aen-stoockte tot een werckende Gheloof. Alleen sijnde, sprack sy aldus tot haer selven: *O iragh schepsel! hadde Godt u inde Afgoderije laeten ghebooren worden, ghy soudt de valsche goden beter ghedient hebben, als ghy nu den waerachtighen dien, die voor u is mensch gheworden, soo veel heeft gheliden, en soo pynelijck is ghestorven. Leest dan vierigher, en ghelooft weerdelijck.*

In't jaer 1632. meynde sy, dat den langh-gewensten tijdt ghekomen was, van haer bloedt te vergieten: was't niet tot belijdenisse des Gheloofs, 't was ten minsten door de handen der ketters. Want de Stadt van Ruremonde vanden Hollandtschen Legher belegghert zijnde, ende Graef Ernest doodt gheschoten, en wierdt inde stadt, die onsterck was, niet verwacht, als dat sy op-ghelopen, met storm en ghewelt inghenomen, ende alle Ingheseten vande raefende en vraeck-nemende ketters vermoort soude worden. Dese vreesse liep over-al: men hoorde deirlijck ghejammer: ieder

had d'aenstaende doot voor ooghen. IOANNA en stoorde sich ten minsten niet tusschen al dit gekerm van het volck : maer met groot verlanghen verwachtende dese ure , waer 't saecken dat het Godt beliefte , die toe te schicken , verheughde sich inde verbeeldinghe van een martelie : en haer veerdigh maeckende tot de doot , vertrock sich naer de Kercke , als d'alder-bequaemste plaetse om in dit gheval de wonden ende de doot t'ontfanghen. Het ghemeyn perijcket gheluckelijck verdwenen zijnde , seyde sy , nu lichtelijck te begripen , hoe de Martelaeren soo dorstigh waeren , om te sterven voor 't Gheloof.

Die voor haer selven soo vierigh was in't Gheloof , en was niet min yverigh om het selve in andere te bewaeren , en alle Ketterije vande Stadt te verdrijven. Ruremonde was veroverd , en onder 't ghebiet ghekomen vande Staten van Hollandt : maer IOANNA om de Catholijcke overigheydt wederom te brenghen aerbeyde met ghebden , verstervinghen , lijf-kastijdinghen , en met al wat sy kost. Daeghs voor den Feest-dagh van den H. *Bernardus* , hoorde sy het lof inde kercke van 't Munster , met een diepe vernederinghe sich voeghende ontrent den Autaer daer het Alder-heylichste Sacrament was : en sich met Christo vereenicht vindende , voelde sich beweegt , en ghepraemt , om van Godt te vraeghen dat Ruremonde , en Venlo , souden weder-keeren tot haeren wettiggen Heere , en vande ketterije ghesuyvert worden. Maer niet wetende waer mede Christum hier toe beweghen viel haer een Belofte inde sin , die sy oock dede : datse met den oorlof vanden Biecht-vader soude trachten alle middelen te vinden

den

den , tot de herstellingh van twee Capellekens die door de moet-willighe ende heylighschendige kettters schandelijk onteert waeren ; en hier by noch voorder een nieuw Capelleken stichten , ontrent de Venloosche poorte , behalven een Marie-Beeldt dat voor het Gast-huys der siecken ghestelt soude worden.

Met dese goede ghepeysen ende met haere besofte sich onder-houdende , wierdt sy inwendelijk onderricht , met vast betrouwen , dat Ruremonde en Venlo haest van Meester souden veranderen , 't welck luttel tijdt daer naer gheschiet is : want die plaetsen vanden Catholijcken legher veroverd zijn. Alsdan wenschte sy , dat dit gheluck moght eeuwich wesen , ende de Kettters voor altijd uijt-ghebannen blijven: by dese wenschen vervoegende een belofte op sekere daeghen een keerffe t' ontfeken , voor het Beeldt van de Heylighe Maghet , in die dry Capellekens , die door haer sorghe wederstelt ende op-gherecht moesten worden , benefens van inde selve Capellekens eenighe ghebeden te storten voor de gheluckighe uyt-komste van haer versoeck. Soo was sy altydt besigh voor de bewaernisse des Gheloofs.

Sy en was niet min besorght voor de stadt Gelder , om vande selve te verhoeden het ongheluck vande aenstaende belegheringhe , met de welcke sy ghedreyght wierdt : onophoudelijk biddende dat Godt die wilde bewaeren teghen de macht en ghewelt der kettters. En waert saecken dat misschien de sonden der menschen dusdaenighe straffen verdient hadden : dat het hem ghelieven soude op haer alleen die rechtveerdighe vraecke te laeren vallen. Sy schein aen de Moeder der Bermhertigheydt

heydt ghewelt te willen doen en haer als te dwinghen, datse soude forghen voor haer eere, die door de ketterije soo schandelijck verkrenckt wiert. Dese Stadt wierdt met' er daet beleghert : waer door IOANNA ghepooght wierdt om haere vierigheydt te verdobbelen. Van desen yver bevanghen zijnde, docht haer dat d'Alder-heylichste Maghet in een groot licht verscheen, met een sweerdt inde handt, en dat sweerdt swierde over den Legher der vyanden. Waer uyt sy giste, dat de Stadt Gelder niet veroveret, maer inden waeren Godts-dienst behouden soude worden. Nochtans hier om en liet sy niet, gheheel den tijdt der belegheringhe in't ghebedt te volherden, ende Godt met haere lijf-kastijdinghen te versoenen.

Terwijlen't Koninckx Leger op wegh was, om dese Belegeringe op te lichten, wierdender vele siecke soldaeten naer Ruremonde af-ghesonden, die IOANNA beneffens sekere *Catharina van Gestel* hare ghetrouwe mede-hulpster, met alderhande wercken van bermhertigheyt nacht en dagh besorghde. Ondertusschen is't geschiet dat sy doende haer gebedt inde Kercke der Minder-broeders, wesende in een diepe beschouwinge en vereeninge met Godt, dese insprake gehoort heeft : *den peys is ghemaect*. 'T welck haer dede ghelooven, dat Godt met de sondaren versoent was, en de stad Gelder verlost. En 't was alsoo: gelijk daer naer ghebleken heeft. Dus forghde sy om Godt danckbaer te wesen, voor soo gewichtigh weldaet, en versocht van hem, dat hy haer groote pijnelijckheydt soude toefenden, om door dit lijden hare danckbaerheyt te bewijfen. 'T welck haer vergunt is gheweest: door een soo sterke bevinghe van alle leden des lichaems, dat sy
schee-

fcheenen van malkanderen geruckt te worden : sy verfocht sware en bloedighe disciplinen hier by te voeghen : maer dit is haer verboden geweest.

Gelijck sy de krancke soldaeten behulpigh was naer het lichaem, alsoo was sy oock de overledene behulpigh naer de siele : de welcke sy sorghvulde-lijck uyt het Vaghevier socht te helpen, om dat sy voor de beschermingh van ' heyligh Geloof, gestorven waren. Sy badt voor dese sielen, en maecte haer deelachtigh van alle haer verdiensten : en om dese verdiensten te vermeerderen, tot voordeel van die sielen, verfocht sy wederom even ernstelijck, dat Godt haer menighvuldigh lijdén soude toeschické.

Gemerckt dat door het verlies van Gennep, ende de nederlage van s'Koninckx leger, Ruremonde weder ghedreyght wiert van noch eens door den Vyant genomen te worden: soo docht IOANNA dat sy misschien oorsake was van het verlies van dese plaetse, als niet ghenoegh ghebeden en gelsen hebbende om dit ongheval te verhoeden. Soo dan, sy herneemt haer nacht-ghebedt, 't welck sy om hare groote swackheydt, ghenootsaeckt geweest was eenigen tijt achter te laeten: en verweckt oock andere om by nachten te bidden; maer aldermeest, die sy wist besonderlijck godtvruchtigh te zijn. Sy hadde besonder betrouwen op de nacht-gebeden, seggende, *Godt en soude my door mijnen goeden, Enghel soo besonderlijck niet laten op wecken tot het ghebedt ten ware dat hy ons wilde verhooren*

By dit gebedt, en andere, vervoeghde sy sware lijf-kastijdinghe: want sy sonder dese haren yver tot het Geloof niet en kost blussen. Sy ghebruyckte dagelijckx drymael de discipline : seven daghen en

T

inde

nachten achter malkanderen eenen rouwen sack, inde plaetse van 't hayren kleedt, (dat haer verboden was te ghebruycken) met een koorde om den hals, en een yfere keten om 't lijf, om voor Godts oogen te verschijnen als een die de doot ende d'eeuwighe slavernye verdint heeft, ende alsoo sijn Goddelijcke genade tot bermhertigheyt te verwecken. Aldus ghestelt sijnde, lagh sy dickwils op haer kaemer plat op den vloer, het hoofd met aschen bestroeyt, met uyt-ghereckte armen, suchtende, kermende om hulp en bystandt voor 't gheloof, en voor de Heylighe Kercke; en sy wist dit alles soo behendelijck te bedecken, dat het van niemant bemercten wierdt. Sy en was hier mede noch niet voldaan: boven al dat hier boven verhaelt is, hadde sy ghestelt, die seven daeghen niet anders te nutten als broodt ende waeter: en ghemerckt dat dit niet heymelijck gheschieden en kost, hadde sy voor ghenomen, waer het saecken dat haer Ouders dit wilden verbieden, sonder bewimpelingh te segghen, dat het tijdt was van boetveerdighe wercken te doen voor den nootd vande Heylighe Kercke. Maer dit laeste wierdt haer vanden Biecht-vader verboden: soo dat hare voordere sorghe alleenelijck was, in het eten ende drincken haer te versterven, daer sy vermocht. Soo onversadelijck was haren drift voor ons Heyligh Gheloof.

Op den Feestdagh vande Alderheylighste Dryvuldigheyt, minnelijck aenfiende het Heyligh Sacrament des Autaers, vraeghde sy van haren lieve Salichmaecker, of hy soude toelaeten dat des Koninckx onderdaennen, in soo groote swarigheden soude hervallé, al-hoe-wel sy hun plichtigh kenden, ende soodanige straffen verdienden. Wac

Waer op *Christus* sich aen JOANNA vertoonende met de armen uytgereckt, en het herte geopent, antwoorde: dat sy desen somer niet te vreefen en hadde, en haer druckende aen sijn herte, gaf haer dat voor eene woon-plaetse. Waer op sy, seer beschaemt zijnde, viel met eene diepe bedenckinge op haren ellendighen Niet, ende stortede overvloedighe traenen. Sy was hier door buyten vreesse voor de stadt Ruremonde; maer niet voor Brabant: ende versocht om op een nieuw voor dese Provincie haer lijf-kastijdingen te verdobbelen, maer de uytghemergelde krachten en vermochten dat niet, daer den wille nochtans veerdigh was

Korts daer naer vertoonde sich *Christus*, als in eenen droom, soo sy seght, geheel doorwondt: het welck sy voor een voorteecken nam, dat Gelderlandt andermael vande kettters jammerlijck mishandelt soude worden. Overfulckx beweende sy bitterlijck de sonde der Catholijcken, als zijnde de oorsake om de welcke Godt toeliet de beroovinghen der Kloosters, Kerck-schendinghen, onteeringhen van al wat Heyligh is, oock van het Heyligh Sacrament des Autaers. Venlo wiert wederom belegert: Ruremonde stont het selve te verwachten. IOANNA haeren toevlucht tot Godt nemende door 't gebedt, ende dat by-naer gedurighlijck, wiert vanden Heere vertroost, en verseeckert dat Venlo niet en soude ghewonnen worden, en Ruermonde buyten perijckel was: en soo ist ghebeurt.

Andermael quamen naer Ruremonde vele secke soldaten: die JOANNA als voor-vechters van ons Heyligh Geloof, met alle vlijtigheyt behulpfaem was. Hier toe oock opweckende acht andere

geestelijcken Dochters, ende besorghende dat elck van dese een deel aen-nemen soude vande siecken, die door geheel de Stadt verdeelt waeren: en aldus en heeft aen niemant van dese siecken haere liefde ontbroken. Ende gelijk eenen Priester van onse Societeyt onvermoedelijk besich was, om de siecken dagh en nacht het geestelijk voedsel te geven: soo waren dese Dochters gedurighlijk bekommert voor 't lichamelijck: mette koken, de spijsen aen te brengen, ende de medecijnen te besorghen. IOANNA die dit geselschap bestierde, bekende geen ghebreck van ghelt te hebben tot alles wat de siecken behoefde: want haer dit mildelijck ter handt gebrocht wiert, oock somwijlen van buyten de Stadt, sonder dat sy wist van waer. Desen soo Christelijcken dienst heeft vijfthien weken geduert: ende al-hoe-wel dat de sieckten seer behaelijck waren, als rooden loop, ghebroken peste, en diergelijcke: evenwel noch JOANNA, noch niemant van hare mede-hulpsters, en is vande alderminste quale geraeckt geweest: daer nochtans vele Borgers vande selve mede-gedeelt hebben. Of-men dit aen JOANNA, oft aen iet anders moet toeschrijven, is Godt bekend.

Dit sy ghenoech vanden yver die sy ghehadt heeft, om 't Heyligh Gheloof in haer Vaderlandt te bewaren, en de ketteryen af te weeren: noch een wordeken, van hare kloeckmoedigheydt ende vierigheydt tegen de Turcken, algemeyne vyanden des Christendoms. Als dese over luttel jaren de Keyserlijcke Stadt Weenen belegherden, ende voor hadden een groot deel des Christendoms t' overrompelen: en heeft sy om dese soo gewichtighen en vervaerlijcken voor-slagh te stutten, niet min gedaen

daen, dan in de voor-gaende voor-vallen. Want de droeve tijdinge gekomen sijnde van dit afgrijselijck en sorgelijck beleggh, heeft sy van haeren kant byghebrocht al wat sy vermoght, om Oostenrijck, en soo veel andere landen, in 't Gheloof te behouden: en soo de wereltsche, als gheestelycke Overheden aengepraemt, om bid-daeghen in te stellen. Sijn Hoogh-weerdigheyt *Reginaldus* teghenwoordighen Bisschop van Ruremonde door syn eyghen beweginge, is self in persoon gegaen, om het vermaert Beelt, van MARIA, ghenoeemt op't Sandt, dat ontrent Ruremonde gheert wordt, binnen de Stadt te brengen: het welck hy in alle Kercken by beurte heeft doen verheffen, en met verscheyde processien om-draghen: doende daeren-boven drymael daghelyckx met de groote Klocken teecken gheven tot het ghebedt, IOANNA dit teecken hoorende, viel op haer kniën op de plaetse daer sy aldan was; Syn Hooghwerdigheyt dede het selve in volle straten: verweckte daer toe de Borgherye, die oock hier in haeren besten Herder naervolghde; IOANNA was gheheele daghen te vinden inde Kercke daer het boven-ghemelt Beelt vereert wiert, en praemde de Heylighe Maghet met alle krachten tot bewaernisse van *VVeenen*.

Het en is niet wel beschryvelijck hoe groot dat haer vermaeck was, siende den godtvruchtighen jver der Borghers, ende hoorende datmen oock in andere steden sonder op-houden badt, de kercken oock by nachten open stelde, met het Heyligh Sacrament uyt-ghestelt, en aenden Hemel ghewelt dede om Victorie te vechten: seggende hier op; verskert te wesen, dat desen Oorlogh

der Teurcken aende Christen soude voorspoedigh zyn , want indien Godt de Christen wilde straffen, hy die niet en soude over al beweeght hebben om soo neerstelyck , ende vierghelyck te bidden , en hem als te bedwinghen tot ghenade. Sy was begeerigh om vele lyf-kastydinghen by haer ghebedt te vervoeghen ; maer dit wiert niet toeghelaten , om de machteloohedyt ende kranckheydt haers lichaems. Reden waerom, (ge-lijck voor desen meermael) sy Godt yverlijck badt , op dat hy haer eenighe besondere pijnelijckheydt soude toe-senden, in dese besondere omstan-den. Haer ghebedt wiert verhoort door de pijnen van het graveel: de welcke soo fellijck haer aen-vielen, datse sonder te beswijcken qualijck mach-tigh en was die te verdraghen : wenschte noch-tans , en badt Godt om noch meer te lijden

Door desen yver tot het Gheloof heeft sy ver-dient van Godt besonderlijck gewaerschouwt te worden als 'er merckelijcke victorien teghen de Teurcken behaelt wierden, namentlijck als de Stadt Weenen , door de Christenen van dat beleg ont-fet is gheweest : soo verhaelt is in het sevenste Cappittel van haer leven.

Hier op volghde haer leste sieckte , weynigh tijdt voor haere doot, vraeghende van den Bicht-vader, wat sy op het eynde van haer leven soude kunnen doen , om Godt te bedancken voor alle sijne weldaden , namentlyck voor den roep tot het Catolijck geloof, en hy hier teghen vraghen-de wat sy wenschte te doen ? antwoorde sy , naer dat sy in Godt op-ghetrocken gheweest was , dat sy aen de goddelycke Majesteit soude op-draghen de pynen die sy voelde om datse voor het gheloof
niet

niet en moght sterven. Welcke pijnen sy niet alleenlijck ghevoelt en heeft in het eynde haers levens, maer oock langh te voren: want men waerlijck segghen magh, dat van alle wenschen die sy in haer leven ghehadt heeft, een vande grootste gheweest is voor 't Gheloof te sterven: ende niet met corte maer met langhdurighe en uytgelesen pijnen te sterven. Om dese oorfaeck droegh sy besondere liefde tot den *H. Clemens*, ende den *H. Agathangelus* sijnen mede-geselle: beminrende ende achtende grootelijcks dese twee Martelaren, om dat sy acht-en-twintigh jaeten langh, een seer vrede en menigh vuldighe martelie onderstaen hadden: en meer gheleden, ghelijck *Nicophorus* schrijft, als alle andere die voor het Gheloof oyt ghepijnicht zijn gheweest. Door het overdencken van dese groote ende langh-duerighe tormenten, wierdt sy ghetrocken tot eenen Heylighen yver-sucht: en wenschte noch veel langher en swaerder martelie ter liefde Godts t' onderstaen. Sy nam oock groot vermaeck in die manhaftighe Moeder, die haer jonck kindt met het warm bloet der Martelaren bestreeck, om daer door versterckt te worden, tot den strydt voor 't Gheloof, als 't oock martelaer soude sterven. Want hier door tot haer selven keerende, vertrouwde sy, dat in dit gheval haer geen kloeckmoedigheydt ontbreken en soude, die niet met het bloet der Martelaren, maer met het bloet van den Koninck der Martelaren soo menighmael besproeyt wiert, door 't nutten van de *H. Communie*. Soo dat het verlangen der martelie in haer gheduerigh was.

Eer ick dit Cappittel sluyte, moet ick noch twee dinghen voorstellen: te weten, hoe sy haer selven
ende

ende hoe sy andere versterckte in 't Gheloof.

Aengaende haer selven: sy verwoeghde te samen de gront-steenen ende redenen, door de welke de bestendighe waerheydt des Gheloofs ooghblijckelijck ghevestigt wordt. Hoedanighe zijn de voor-segghingen der Propheten, de wonderlijcke verbreydinghe van't gheloof, de ghetuyghenisse der Martelaren, de menighe der Mirakelen, de bekeeringhe der ongheloovighen, de suyverheydt van't Evangelie, de over-een-kominghe met de reden, de wonderlijcke ende krachtighe veranderinghen van leven, de Heyligheydt en geleertheydt der belijders, d'onnooselheydt en deughtsaemheydt der gheloovighe, d'onveranderlijckheydt tusschen alle vervolghingen, den onderganck der bestryders, d'outheydt der leeringhen. Hier uyt maecte sy met den Konincklycken Prophet haer besluyt (a) *Vve ghetuyghenissen, Heere, zyn al te gheloofbaer ghe worden: ende oordeelde d'alder-grootste wijsheydt te wesen, dese redenen in te volghen, ende d'aldergrootste dwaesheydt die te verwerpen.*

Aengaende d'andere: foght sy met alle gheleghentheydt te spreken van het Gheloof, en dat bequamelijck in te drucken, en jeder een te verwecken tot behoerlijcke danckbaerheydt over dit weldaet. Dickwils segghende, namentlijck in haren ouderdom: *Och kinderen! wat sullen wy doen, om Godt te dancken voor den roep tot het Gheloof?* Voorts verklaerde sy haer medelyden, om dat in seer vele gheloovighe het Gheloof soo swack en soo flauw was: segghende dat soo menighe ghebreken en sonden, haren oorspronck trocken

(a) *Psalms. 92. 8.*

trocken uyt de swackheyt ende flauwigheyt des geloofs. En 't is alsoo : want naer het segghen van den Propheet (a) *Ieremias*. *Daerom stronckelen wy in onse weggen*, dat is, in onse ghepeysen, woorden, en wercken, *en door-wandelen de paden des wereldis*, involghende onse boose ghenegentheden, *om dat wy Godt vergheten* en sijne weldaden, vande scep-pinghe, bewaernisse, verlossinghe ende andere stucken van ons Geloof niet voor ooghen en hebben. Die sich levendigh verbeelt, en met het verstant oock den wille besich hout, met de waerheden die hy ghelooft, salsijn gebreken en sonden lichtelijck laeten, ende den wegh der deughden in-volghen

(a) *Cap. 13. 15.*

II. CAPITTEL.

Hope en Betrouwen.

WY hebben bemerckt haer Geloof: laet ons oock bemercken haere Hope en Betrouwen op den Hemelschen bystant.

Om dese goddelijcke deught te verstercken, oef-fende sy sich neerstelijck inde kennisse, ende overdenckinghe van haren Niet: want hoe sy meer redenenvont om te mistrouwen van haer selven; hoe sy alle haer betrouwen vaster hechtete op Godt alleen. Hier by overwoegh sy rijpelijk de onbepaelde macht, ende d'oneyndelijcke goetheyt Godts: sijne macht, dede haer vastelijck gelooven dat Godt, sonder uyt nemen, alle dinghen kost geven: ende sijne goetheyt dede haer besluyten, dat hy oprechtelijck haer wilde geven, al wat haer nut-tigh